

Alex. Galí (ed. de Maldà, *Coll. B. V.*, p. 58) etc. A pagès se sent força l'atenuatiu en diminutiu, indicant que és no gaire més amunt: «*par demunté*d de la passera de l'Aigua d'Ora, deixeu el camí-ral i enfileu-vos serrat amunt», Navel (Cardona, 1930).

Part dellà, molt freqüent també en els mateixos (Coromines potser més que cap), i Verdguer ja en els escrits més antics; en grafia imperfecta: «A sos brahols terribles, se remogué espantosa / *pardallà* de l'Atlàntida, la gran mar de ponent, / y de turons per rompre la colossal resclosa, / rodants montanyes d'aygua rebat de cent en cent», *Atl.* de 1867, VIII, 11b (en l'ed. de 1878 grafiat *part d'allà*). D'ús menys estès *part deçà*, freqüent sobretot a l'Alt Ripollès: «*pardasá* del Torrent de Bruguerols no es troba ---» Setcases, 1936; «això que dieu és *pardasá* de Roques-Blanques», Abella de Vilallonga, 1970.

Part davall: «la casa de Joan-Uix és *pardabàl* de St. Hilari», em deien a Joanet (entre Arbúcies i Cladells): entenent, doncs, quasi 'part dellà' (1926). A Mallorca *part-de-baix*: «el trobareu *pardabàs* de S'Hort d'En R.» Síneu, 1964; i en ross. *part-dejús*: «tenim uns prats *par dā žús* del camí» Orbanyà, 1960. *Part darrere* és d'ús abundós pertot, fins a Eivissa (JoCastelló, *Rond. Eiv.*, 43, amb context a *tanconet*). En aranès es diu *delà-agé* (pron. *deláze*, de *agé* HERRI) per 'abans-d'ahir' = cerd. *dellà-ahir*; i *delánet* per 'ahir vespre' (*VocAran.*, 34). Paral·lelament, a la Vall de Boí, *par demà* per 'demà-passat' (Duro, 1953).

Important, i ja estereotipada d'antic, és la locució *un part altre* 'alternadament, un si i un nou', que ja em recomanava En Moll (carta de 1935), com a documentada ja en Llull i ben viva encara a les Balears. L'ús corrent és el temporal, en combinacions com *un dia part altre*; però en realitat és de totes les terres catalanes: només és que en cat. central, a causa de la dèbil pron. de *-rt*, sovint igual a *-r*, això es pronuncia vulgarment confonent *part*, a causa de la proclisi, amb *per*; i el barceloní familiar ho havia reduït a *dia pər altra* (com ho veiem escrit ja en el *DTO.*).

Correctament és *part altre*: «Guillem Soldevila --- fa ---, un any *part altre*, una perna», *Spill* de Castellbò (1518), fº 15vº; Cf. Spitzer, *LexikK*, 101; «a Ferreries (Men.) ens donaren la curiosa informació de que per tenyir el burell hi posaven indi, y pixat d'un dia *part altre*», *AlcM*, s. v. *burell*. Ara bé encara avui se sent ben pronunciat a gran part del català oriental i més en l'occidental: *un dia part altra* Vic, 1936; *un dia part altre* 'dia sí, dia no', sento a Seròs, Sarroca i Granyena de les G. (1935), i Llanera de Solsonès, 1964. A Tortosa assimilen la líquida: «totes les nits, no un dia *paltaltre*», tort. (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 153). I és tan general en el Maestr. que per allà s'ha introduït fins als pobles xurros: *un dia part otro* a Olocau del Rei (1961).

DERIV.: *Parcer* [1191] del ll. tardà PARTIARIUS, que ja figura en el Digest en el sentit actual i en el de 'participant': «Ego Poncius --- episcopus --- voluntate --- fratrum Scti Johannis, donamus --- vobis --- ipas domos de Riera, cum suis tribus ortalibus --- dabi-

tis Scto. Iohanni pro censu, cum vestro *parcer*, gallinas 3, vel 6 denarios, et facietis inde servicia que ---», doc. de 1191, A. C. A., n.º 600, d'Anfós I; «qui sunt *parcerii* nostri, de predicto Fonte Dama», Salses, 1146; «de Anaüja, et Guillelmus *parcerius* ejus», cerd., 1210; «ab sos *parcers*», 1283; i sis o set de posteriors, dels Ss. XIII-XIV, *ImvLC*; «Bn. Alegre fa, axí cum so *parcer* En P. Martí, e<n> mes, una maa<l>la e 5 ous», Ribes c. 1283 (*RLR* iv, 52).

Ultra l'acc. substantiva hi ha algun cop un ús adj. en el sentit de 'format per animals diversos', com en un romanç val.: «Em dirà, linda pastora, si és *parcer* este ramat? / —Ay, com és ramat d'ovelles no hi pot entrà cap crestat», MilàF (*Romllo.*, 395.5). En castellà s'altera, canviant-se en *aparcero*, i a l'Alt Aragó *alparcer(o)*: a Bolea (Serra de Guara) *alparthéro* «hablador, parlanchín, que siempre está callejeando» i *alpartheria* «habladuría» (*RLiR* xi, 104); 'batxiller, tafaner' a Bielsa, «que lo charaputea tot»: «yé un *alparthér*», «qué *alparthéra* yés!» (1965).

Parceria «qualitat de parcer», del qual *AlcM* ja informa adequadament; es veu que a Ceret li donen el sentit de 'conreu', 'conreu encomenat a un parcer': «Aquell fondal de la collada, on tresca, / dintre les *parceries*, el singlar», Edmond Brazés, *Englantina* dels J. Flo. de Perpinyà (*La Nostra Revista*, set. de 1950, p. 253). Per a l'etim. del cat. i del cast. *aparcero*, veg. Joan Coromines, *RFHisp.* vi, 227, i *DCEC/DECH* (APARCERO). D'aquest ja hi ha exs. medievals i clàssics en el sentit de 'company' en general: «la discòrdia que nació entre el diablo e el ladrón, maguer amigos e *aparceros*», *Calila* (Rivad. LI, 51); *aparcera* en l'*Entremés del Juez de los Divorcios* de Cervantes; *aparceria* 'societat de parcers' a la Montaña (Fz. Gonzales, *Cabuérniga*, 77, 109). I allà s'havia usat *aparcear* «ir a la parte con alguno», en textos moriscos dels Ss. XIV-XV (*Memorial Hist. Esp.* v, 427).

DERIV.: *Partícula* [1474] «part petitíssima d'un cos», Fontserè (*CiFiNat.*, 35, i lèxic), pres del llatí *partícula* diminutiu de *pars*; «*millesimus* --- estos noms ab esta *partícula quisque*, volen dir: de cada tants, hu», «se juntan los nirvis, lligadures y tels, en *particules* primetes, estes *particules* son les que diuhen *tendon*, *tendonis*», OPou (*TbPu.*, 105, 267). *Particular* [Llull]; *particularment* [1315]; «la pus plasent --- senyora --- / sapiats que ses beutats no vull / recitar *particularment*, / car són cert que null hom vivent / les poria escriure ne dir», BMetge (*Fort.*, v. 578, *NCL* x, 80); *particularitat* [fi S. XIV, Boeci]; *particulat*; *particularisme* [1868, *SLitCosta*]; *particularista* [id.]; *particularitzar*.

Partella [«--- que resulten de tallar les porcions costeres ---», *Cost. Mancomunitat* I, 145-6, i *AlcM*]; *apartellat*: «forma *partellada* de tallar la trossada: traient-ne del mig un sol tauló» (*CostManc.* I, 145, 553); *partella* (Aneu, *AlcM*), ¿seria errada aquella forma en lloc d'aquesta? *Parcella* [-*ela*, Bulbena, 1905], pres del fr. *parcelle* 'partícula' (< ll. vg. *PARTICELLA, diminutiu de *partícula*); *parcellar*, *parcellari*. *Particella*, de l'it. *particella* id. (o *partitxella*); *partitxola*. Cf.